

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA‘LIMI VAZIRLIGI**

**AJINIYOZ NOMIDAGI
NUKUS DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

“TASDIQLAYMAN”

**O‘quv ishlari bo‘yicha prorektori
M.M.Ibragimov**

2025-yil “28” 06

**O‘ZBEKISTON GEOGRAFIYASI
(O‘ZBEKISTON TABIIY GEOGRAFIYASI)
FANI BO‘YICHA**

SILLABUS

**Kunduzgi bo‘lim uchun
(2-kurslar uchun)**

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar
Ta‘lim sohasi: 110000 – Pedagogika
Ta‘lim yo‘nalishi: 60530200 – Geografiya

Nukus – 2025

Modul / FAN SILLABUSI**Tarix fakulteti****60530200 – Geografiya**

Fan nomi:	O'zbekiston geografiyasi (O'zbekiston tabiiy geografiyasi)
Fan turi:	Majburiy
Fan/modul kodi:	O'G23416
Yil:	2025-2026
Semestr:	3-4
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	150
Ma'ruza	36
Amaliy mashg'ulotlar	38
Laboratoriya mashg'ulotlar	-
Seminar mashg'ulotlar	-
Mustaqil ta'lim	76
Kredit miqdori:	5
Baholash shakli:	Sinov va imtihon
Kurs tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1	O'zbekiston tabiatining o'ziga xos tabiiy geografik xususiyatlari, tabiiy sharoiti va resurslari, tabiat komplekslari, tabiat hodisalari va ularning rivojlanish qonuniyatlarini o'zaro bir-biriga bog'liqligi hamda aloqadorligini o'rganish bo'yicha talabalarga bilimlar berish hamda tegishli ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat.
------------	---

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1	Umumiy yer bilimi (UYE:B11208)
2	Geologiya. Tuproqlar geografiyasi (GTG11208)
3	Topografiya va kartografiya asoslari (TKA1206)
4	Tabiiy geografiya (TG15608)
5	Tabiiy geografik jarayonlar (TGJ2302)

Ta'lim natijalari (TN)

	Bilimlar jihatidan:
TN1	O'zbekistonning tabiiy sharoiti, tabiatdan foydalanish tamoyillari va metodlari hamda ularni tabiiy geografik rayonlashtirish va ular tarkibidagi tabiat komponentlari haqida tushunchaga ega bo'lish
TN2	O'zbekiston tabiiy geografiyasining maqsad va vazifalari, ob'ekti va predmeti, tadqiqot usullari haqida tushunchaga ega bo'lish
TN3	O'zbekistonning geografik o'rni, tabiati va tabiiy boyliklarining

	o'rganilish va rivojlanishning asosiy bosqichlari haqida tushunchaga ega bo'lish
TN4	asosiy tabiiy geografik xususiyatlari va ularni keltirib chiqaruvchi omillar va qonuniyatlari tasavvurga ega bilishi
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN6	O'zbekiston tabiatining rivojlanish tarixi, uning kelajak istiqbollarini bilishi
TN7	O'zbekiston tabiatini muhofaza qilish, tabiiy boyliklardan samarali foydalanish usullari, O'zbekiston tabiiy geografiyasining o'ziga xosligi, tabiatining betakrorligi, boshqa regionlardan ajralib turadigan jihatlarini aniqlay olishi
TN8	region o'zining rivojlanish tarixi, tektonik tuzilishi uning rel'efiga qanday ta'sir ko'rsatganligi, tabiat unsurlarining bir-biriga ta'siri va uning natijasida kelib chiqadigan hodisalarni bilishi

Fan mazmuni

Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)

III-semestr

M1	Kirish. Hududiy tabiiy geografiyaning ob'ekti va predmeti. O'zbekistonning geografik o'rni, chegarasi, maydoni, tabiatining o'ziga xos xususiyatlari.
M2	O'zbekiston tabiatini geografik o'rganish tarixi.
M3	O'zbekiston geologik-tektonik tuzilishi va seysmikligi.
M4	O'zbekiston hududining orografik tuzilishi.
M5	O'zbekiston iqlimi.
M6	O'zbekiston yer usti va yerosti suvlari. Suv resurslari va ulardan oqilona foydalanish.
M7	O'zbekistonning tuproqlari, ularning tasniflanishi va xususiyatlari.
M8	O'zbekiston o'simliklari, ularning kenglik zonalari va balandlik mintaqalari bo'yicha taqsimlanishi.
M9	O'zbekistonning hayvonot dunyosi.

IV-semestr

M10	O'zbekistonda tabiatni va tabiiy resurslarni muhofaza qilish. Qo'riqxonalar, buyurtmalar va milliy bog'lar.
M11	O'zbekiston landshaftlarining zonalligi va baladlik bo'yicha mintaqalanishi, asosiy tasnif birliklari. O'zbekiston hududini tabiiy geografik rayonlashtirish. Физгеографиялык аудандастыру принциптері мен әдістері. http://elibrary.kaznu.kz/ru
M12	Tekislik kichik provinsiyasi okruglariga tavsif. Ustyurt tabiiy geografik okrugi.
M13	Orol va Quyi Amudaryo tabiiy geografik okruglari.
M14	Qizilqum va Quyi Zarafshon tabiiy geografik okruglari.
M15	Tog' oldi va tog' kichik provinsiyasi okruglariga tavsif. O'rta Zarafshon tabiiy geografik okrugi.

M16	Qashqadaryo va Surxondaryo tabiiy geografik okruglari.
M17	Mirzacho'l tabiiy geografik okrugi.
M18	Chirchiq-Ohangaron tabiiy geografik okrugi. Farg'ona tabiiy geografik okrugi.
Mashg'ulotlar shakli: amaliy (A)	
III-semestr	
A1	O'zbekistonning geografik o'rni, chegarasi, maydoni, tabiatining o'ziga xos xususiyatlari.
A2	O'zbekiston tabiatini geografik o'rganish tarixi.
A3	O'zbekistonning geologik kartasini tahlil qilish.
A4	O'zbekiston hududining orografik kartasini ishlash.
A5	O'zbekiston hududining orografik kartasining mazmuni.
A6	O'zbekistonning geomorfologik kartasini tahlil qilish.
A7	O'zbekistonning iqlim kartasini chizish. O'zbekiston iqlimi, uni hosil qiluvchi omillar tahlili.
A8	O'zbekistonning daryolari, ko'llari, muzliklari, suv omborlari va kanallari jadvallarini ishlash.
A9	O'zbekistonning tuproqlari kartasini chizish va tahlil qilish.
A10	O'zbekiston o'simliklari kartasini tahlil qilish.
IV-semestr	
A11	O'zbekistonning hayvonot dunyosi kartasini tahlil qilish. Yozuvsiz kartada qo'riqxonalar, buyurtmalar va milliy bog'larni aks ettirish.
A12	O'zbekiston hududini tabiiy geografik rayonlashtirish kartasini chizish va tahlil qilish.
A13	Tekislik kichik provinsiyasi okruglariga tavsif. Ustyurt tabiiy geografik okrugining tabiiy geografik komponentlar bo'yicha jadvalini ishlash.
A14	Orol va Quyi Amudaryo tabiiy geografik okruglarining tabiiy geografik komponentlar bo'yicha jadvalini ishlash.
A15	Qizilqum va Quyi Zarafshon tabiiy geografik okruglarining tabiiy geografik komponentlar bo'yicha jadvalini ishlash.
A16	Tog' oldi va tog' kichik provinsiyasi okruglariga tavsif. O'rta Zarafshon tabiiy geografik okrugining tabiiy geografik komponentlar bo'yicha jadvalini ishlash.
A17	Qashqadaryo va Surxondaryo tabiiy geografik okruglarining tabiiy geografik komponentlar bo'yicha jadvalini ishlash.
A18	Mirzacho'l va Chirchiq-Ohangaron tabiiy geografik okruglarining tabiiy geografik komponentlar bo'yicha jadvalini ishlash.
A19	Farg'ona tabiiy geografik okrugining tabiiy geografik komponentlar bo'yicha jadvalini ishlash.

Mustaqil ta'lim (MT)		Soatlar hajmi
1	Amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish va uyga vazifalarni bajarish	30
2	Vaziyatli masalalar (kazuclar) tuzish	10

3	Berilgan manbalarni tarjima qilish	10
4	O'zbekiston tabiiy geografiyasi bo'yicha esse yozish	10
5	Anjumanga tezis tayyorlash	6
6	Berilgan mavzu bo'yicha kurs ishini bajarish	10

Asosiy adabiyotlar

1	Hasanov I.A., G'ulomov P.N., Sharipov Sh.M., Avezov M.M., Ibragimova R.A. O'zbekiston tabiiy geografiyasi. O'quv qo'llanma. - T.: "Ma'rifat", 2023.
2	Qurbonov Sh.B., Fedarko V.N. O'zbekiston geografiyasi (II qism. O'zbekiston iqtisodiy iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi). Darslik. - T.: "Yangi Chirchiq prints", 2024.
3	Солиев А. Ўзбекистон географияси. Дарслик. - Т.: "Университет", 2014.

Qo'shimcha adabiyotlar

4	Baratov P. O'zbekiston tabiiy geografiyasidan amaliy mashg'ulotlar. O'quv qo'llanma. - T.: "Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi", 2005.
5	Zokirov Sh.S., Ibragimova R.A. Orol tabiiy geografik okrugi. Monografiya. - T.: "Mumtoz soz", 2015.
6	Ibragimova R.A. O'zbekiston geografiyasi fanidan amaliy va mustaqil ta'limni bajarish bo'yicha uslubiy qo'llanma. - T.: "VNESHINVESTPROM", 2021.
7	Ата-Мирзаев О., Тухлиев Н. Узбекистан природа, население, экономика. - Т.: "Ўзбекистон миллий энциклопедияси", 2009.
8	Ахмедов Э. Ўзбекистон шаҳарлари мустақиллик йилларида. - Т.: "Абу Али Ибн Сино", 2002.
9	Бабушкин Л.Н., Когай Н.А., Зокиров Ш.С. Агроклиматические условия сельского хозяйства Узбекистана. - Т.: "Мехнат", 1975.
10	Бабушкин Л.Н., Когай Н.А. Физико-географическое районирование Узбекской ССР. Труды ТашГУ. Нов.серия, вып 231, Географические науки, кн. 27. - Т., 1964.
11	Баратов П. Ўзбекистон табиий географияси. Ўқув кўлланма. - Т.: "Ўқитувчи", 1996.
12	Мўминов А. ва бошқалар. Ўзбекистон табиий географияси. Ўқув кўлланма. - Т.: "Ўқитувчи", 1984.
13	Назаров М.И. "Ўзбекистон географияси" фани бўйича ўқув-услубий мажмуа. - Тошкент, 2019.
14	Солиев А. ва бошқалар. Минтақавий иқтисодиёт. Ўқув кўлланма. - Т., 2003.
15	Солиев А., Назаров М., Курбонов Ш. Ўзбекистон ҳудудлари ижтимоий-иқтисодий ривожланиши. Монография. - Т.: "Мумтоз сўз", 2010.

16	Ҳасанов И., Гуломов П. Ўрта Осиё табиий географияси. Ўқув кўлланма. - Т.: "Университет", 2002.
17	Ҳасанов И., Гуломов П.Н. Ўзбекистон табиий географияси (1-қисм). Ўқув кўлланма. - Т.: "Ўқитувчи", 2007.
18	Ҳасанов И., Гуломов П.Н., Қаюмов А. Ўзбекистон табиий географияси (2-қисм). Ўқув кўлланма.-Т.: "Университет", 2010.
19	Под общ. ред. Жаналиева Г.М. Физическая география Республики Казахстан Алматы,2010 ж.
20	Бейсенова Ә.С.Қазақстанның физикалық географиясы.-Алматы,2014ж. 539б

Internet manbalari

19	www.undp.uz
20	www.gwpcacena.org
21	www.geogr/msu.ru
22	http://www.geografiya.ru

Talabalarning fan bo'yicha o'zgarish ko'rsatkichlarini kuzatishda quyidagi o'lchovlar tavsiya etiladi:

Ballarning taqsimlanishi

	15 ball	15 ball	30 ball
Kundalik nazorat			
Oraliq nazorat	20 ball		20 ball
Yakuniy nazorat	50 ball		50 ball
Jami	100 ball		100 ball

Talabalarning o'zlashtirishini baholash mezonlari:

«A+», «A», «B+» baho: Talaba materialni tezda va erkin o'rganadi, xatolarga yo'l qo'ymaydi, mashg'ulotlarda faol ishtirok etadi, savollarga to'liq javob beradi.

«B», «C+», «C» baho: o'quvchi materialni yaxshi o'zgartiradi, uni mantiqiy jihatdan fikrlashi mumkin, mashg'ulotlarda faol ishtirok etadi, savollarga to'liq javob beradi, ammo unchalik muhim bo'lmagan xatolarga yo'l qo'yadi.

«D+», «D» baho: asosiy materiallarni biladi, biroq aniq fikrlashga harakat qiladi, fikrlashda aniqlik yetarlicha emas, materiallarni qabul qilishda alohida xatolarga yo'l qo'yadi, kommunikatsiya jarayonida qiyinchiliklarga duch keladi.

«D» (o'tmadi) baho: materiallarni o'zlashtirmagan, savollarga javob bera olmaydi, mashg'ulotlarga qatnashmaydi.

Baholash tartibi o'z iciga nazorat turlarini (oraliq, kundalik va yakuniy) o'z ichiga oladi. Talabani o'zlashtirish darajasi quyidagicha baholanadi:

Darajasi	Ballar (procent)	Reyting	
A+	95 – 100 ball	4.5	A'lo
A	90 – 94 ball	4.0	
B+	85 – 89 ball	3.5	Juda yaxshi
B	80 – 84 ball	3.0	
C+	75 – 79 ball	2.5	Yaxshi
C	70 – 74 ball	2.0	

D+	65 – 69 ball	1.5	Shartli o'tdi
D	60 – 64 ball	1.0	
F	59 ball va undan past	0.0	O'tmadi

Fan o'qituvchilari to'g'risida ma'lumot

Muallif:	Radjapo Muzaffar Yangiboevich, katta o'qituvchi
E-mail:	radjapovm@mail.ru
Tashkilot:	Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti "Geografiya o'qitish metodikasi" kafedrasida
Taqrizchilar:	Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti "Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya" kafedrasida professori, geografiya fanlari doktori Turdimambetov I.R.
	Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti "Tabiiy geografiya va gidrometeorologiya" kafedrasida dotsenti, geografiya fanlari nomzodi O.Sultashova

Ushbu sillabus institut o'quv-metodik Kengashining 2025-yil
- 06 11 -son majlis bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

28

Ushbu sillabus "Geografiya o'qitish metodikasi" kafedrasining 2025-yil
25 - 06 11 -son majlis bayonnomasi bilan maqullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

Fakultet dekani:

Kafedra mudiri:

Tuzuvchi:

A. Abdiev

M. Saribaev

G. Utepova

M.Radjapov